



Айзък Азимов

Спасяване на човечеството

– Имам един приятел, който е клътц – каза ми, въздишайки печално една вечер, моят приятел Джордж.

– Краставите магарета се привличат – отвърнах аз и кимнах мъдро.

Джордж учудено ме погледна.

– Какво общо имат тук магаретата? – попита той. – Имаш забележителна способност да се изплъзваш от някоя тема. Предполагам, че това се дължи на твоя напълно неадекватен интелект. Споменавам го със съжаление, а не като порицание.

– Добре де! – казах аз. – Нека оставим нещата такива, каквито са. За Азazel ли говориш, когато споменавах твоя приятел Клтц?

Азazel беше двусантиметровото дяволче или извънземното създаение (по ваш избор), за което Джордж непрекъснато говореше, спирайки само, за да отговори на директен въпрос.

– Азazel не е тема за разговор – отвърна хладно той – и аз не разбирам как се е случило да чуеш за него.

– Ами един ден се случи да бъда на по-малко от една миля от теб – отвърнах аз.

Джордж не ми обърна никакво внимание, а каза:

– Фактически, за пръв път се сетих за неблагоприятната дума „клтц“, по време на разговор с моя приятел Менандер Блок. Боя се, че никога не си го срещал, защото е университетски човек и следователно твърде старателно подбира приятелствата си, за което, като наблюдавам теб, едва ли бих могъл да го упреквам. Думата „клтц“ се отнася, според него, за непохватен, тромав човек.

– И това съм аз – каза той. – Тя идва от идишката¹ дума, която буквално означава парче дърво, пън, блок. А, разбира се, както виждаш, моята фамилия е Блок. – Той дълбоко въздъхна. – И все пак аз не съм клтц в точния смисъл на думата. В мен няма нищо дървено, пъново или блоково. Танцувам леко като зефир и грациозно като водно конче. Изящно е всяко мое движение и множество млади жени биха могли да го потвърдят, ако сметнеш за безопасно да им позволя да го сторят. Аз съм по-скоро клтц в далечна перспектива. Без аз самият да бъда засегнат, всичко около мен става клтцово. Самата Вселена изглежда се препъва в своите собствени космически стъпала. Предполагам, ако искаш да смесваш езици и комбинираш гръцки с идиш, че аз съм един „телеклтц“.

– Колко дълго продължава това, Менандер? – попитах го аз.

1. Еврейски диалект – Б.пр.

– През целия ми живот, но разбира се едва като възрастен осъзнах това странно качество което притежавах. Докато все още бях млад, предполагах, че всичко, което ми се случваше, е нормалното състояние на нещата.

– Дискутира ли с някого този проблем?

– Разбира се, че не, Джордж, стари приятелю. Биха ме взели за луд. Можеш ли, например, да отидеш на психоаналитик и да му представиш феномена телекълтцизъм? Той би ме взел в клиниката за душевно болни още по средата на първия преглед и би написал статия за своето откритие на нов вид психоза, в резултат на което вероятно би станал милионер. Нямам намерение да попадам в лудницата само за да направя богат някой психиатър. На *никого* не мога да кажа това.

– Защо тогава го казваш на мен, Менандер?

– Защото, от друга страна, ми се струва, че трябва да го кажа на някого, ако искам да остана работоспособен. Тебе поне те познавам.

Не можах да схвана неговото основание, но разбрах, че отново ще бъда подложен на нежеланото доверие на мои приятели. Добре знаех, че това е цената на факта да съм пословичен с моето разбиране, съчувствие и най-много от всичко с моята мълчаливост. Някоя поверена ми тайна не би достигнала до ушите на някой друг. В твоя случай, разбира се, правя изключение, тъй като добре се знае, че имаш период на внимание пет секунди, а на запаметяване твърде по-малко.

Сигнализирах за още едно питие и показах, с определен тайнствен знак, че само аз знам, че то трябва да бъде вписано в сметката на Менандер. Един работник, в края на краищата, заслужава възнаграждението си.

– Как точно се проявява самият този телекълтцизъм, Менандер? – попитах аз.

– В най-простата си форма, и по начина, по който за пръв път привлече вниманието ми, той се прояви в особените климатични условия, което съпътстваха моите пътувания. Не пътувам твърде често, но, когато го правя, е с кола. И точно тогава вали дъжд, независимо от прогнозата на времето и колко силно грее слънцето, когато тръгвам. Струпват се облаци, притъмнява, започва да ръми и после да вали като из ведро. Когато моят телекълтцизъм е в особено състояние, температурите падат и имаме снежна буря. Аз разбира се внимавам да не постъпвам глупаво. Отказвам да пътувам с кола до Ню Ингленд преди да е изтекъл месец март. На шести април пътувах до Бостън, където ме свари първата в историята на Бостънската метеорологична служба априлска снежна

виелица. Веднъж пътувах до Уилямсбърг на 28 март, допускайки че ще ми бъдат позволени няколко дни добро време, като се имаше предвид, че навлизам в Дикси. Ха! Този ден Уилямсбърг бе покрит с девет инча сняг, а местните жители се опитваха да разтрият малко от него между пръстите си и се питаха помежду си какво е това бяло вещество. Често си мисля, че ако си въобразим, че Вселената е под персоналното управление на Бог, бихме могли да си представим картината как Габриел влиза тичешком в божествените покои и крещи: „Свети Боже, съществува опасност от сблъскването на две големи галактики, което би предизвикало невъобразимо огромна катастрофа“, а Бог отговаря: „Не ме безпокой сега, Габриел. Зает съм с изсипването на дъжд върху Менандер“.

– Менандер – казах аз, – ти би могъл да извлечеш полза от тази ситуация. Защо не предлагаш своите услуги, за баснословна сума, като борец против сушата?

– Мислих по този въпрос, но самата мисъл предотвратяваше всякакъв дъжд, който би могъл да падне по време на пътуването ми. Освен това, ако дъждът дойде, когато е необходим, той вероятно би предизвикал наводнение. И не става дума само за дъжд, задръстване на трафика или изчезване на ориентири. Случваха се хиляди други неща. Скъпи предмети се чупеха самопроизволно в мое присъствие или бяха изпускани от други, без обяснима за мен причина. В Батавия, Илинойс, има действащ ускорител на частици. Един ден бе провален експеримент от огромна важност, поради нарушаване на неговия вакуум, което бе напълно необяснимо. Само аз знаех (т.е. следващия ден, когато прочетох във вестника за инцидента), че в самия момент на аварията съм минавал с автобус през покрайнините на Батавия. Разбира се, валише дъжд. Точно в този момент, стари приятелю, част от финото петдневно вино в мазето на това чудесно заведение, старейки в пластмаса, става кисело. Някой минаващ в този момент в непосредствена близост покрай нашата маса ще открие, когато се прибере у дома си, че бъчвите в неговото мазе са се пръснали в точния момент на преминаването му покрай мен. Само че той няма да знае, че белята е станала точно в този момент и че причината е това преминаване. И така ще бъде с хиляди инциденти, т.е., с очаквани инциденти.

Сърцето ме заболя за моя млад приятел. И кръвта ми се смрази при мисълта, че седях близо до него и че моите предпазливи намеци може би предизвикват невъобразими катастрофи.

– Накратко, ти си кутсуз човек – казах аз.

Менандер отметна глава назад и ме погледна покрай носа си по

един много неприятен начин.

– Кутсуз – заяви той – е общия термин; телекълтъц е научният.

– Ами, кутсуз или телекълтъц, мисля че ти казах, че вероятно бих могъл да отстраня това проклятие от теб.

– Проклятие е правилната дума – отвърна мрачно Менандер. – Често съм мислил върху него. По време на моето раждане на една лоша фея ѝ станало неприятно, че не била поканена на кръщенето ми... Да не се опитваш да ми кажеш, че можеш да отменяш проклятия, защото си добра фея?

– Не съм никакъв вид фея – отрекох сериозно аз. – Просто предполагам, че ще мога да отстраня това прокл... твое състояние.

– Но как, в името на Земята, би могъл да го направиш?

– Не точно на Земята – отвърнах аз. – Какво ще кажеш?

– Какво ще спечелиш от това? – попита подозрително той.

– Топлото чувство, че съм помогнал за спасяването на приятел от ужасен живот.

Менандер помисли малко и после решително тръсна глава.

– Не е достатъчно.

– Разбира се, ако желаеш да ми предложиш някоя малка сума...

– Не, не. Не бих и помислил да те обидя по този начин. Да предложи някаква сума пари на *приятел*? Да поставя фискална стойност на приятелството? Как можеш да си помислиш такова нещо за мен, Джордж? Имах предвид, че отстраняването на моят телекълтъцизъм не е достатъчно. Трябва да направиш още нещо.

– Как някой може да направи нещо повече?

– Помисли! През целият си живот съм бил отговорен за всичко от неудобството до катастрофата на може би милиони невинни хора. Дори от този момент нататък да не донеса нещастие на нито един единствен човек, злото, което съм причинил досега – макар и никаква част от него доброволно или като моя грешка – е повече, отколкото бих могъл да понеса. Трябва да направя нещо, което да отстрани всичко това.

– Като например?

– Аз трябва да бъда в състояние да спася човечеството.

– Да спасиш човечеството ли?

– Какво друго може да компенсира неизмеримите вреди, които съм причинил? Джордж, настоявам. Ако възнамеряваш да отстраниш моето проклятие, замени го със способност да спасявам човечеството по време на някои големи кризи.

– Не съм сигурен, че ще мога.

– *Опитай*, Джордж, не се оттегляй в този решителен момент. Винаги казвам, че ако възнамеряваш да свършиш една работа, то направи го добре. Помисли за човечеството, стари приятелю.

– Чакай малко – казах разтревожен аз, – ти товариш цялата тази задача на моите рамена.

– Разбира се, Джордж – каза топло той. – Широки рамена! Добри рамена! Създадени да носят товари! Иди си у дома, Джордж и уреди да бъде махнато от мен това проклятие. Благодарното човечество ще те обсипе с благословии, освен, разбира се, че те никога няма да научат за това, защото няма да го кажа на никого. Твоите добри дела не трябва да бъдат опозорявани като се изваждат на показ. Но, разчитай на мен, аз никога няма да го сторя.

В безкористното приятелство има нещо чудесно, което не може да бъде приписано на нищо друго на Земята. Аз станах веднага, за да се заема със своята задача и напуснах така бързо, че пропуснах да платя моята половина от сметката за вечерята. За щастие Менандер не забеляза това, докато не излязох благополучно от ресторанта.

Имах известно затруднение да вляза в контакт с Азazel и с отврянето на хипердименсионната врата между неговия свят и нашия. На него изобщо не му хареса. Високото му два сантиметра тяло беше обвито в розово сияние, а пискливият му глас каза:

– Не ти ли хрумна, че може би си взимам душ?

И наистина около него се носеше слаб мирис на амоняк.

– Спешността на случая е твърде голяма, о, Всемогъщи-за-когото-думите-са-недостатъчни! – отвърнах скромно аз.

– Ами, тогава говори, но помни, не ми отнемай целия ден.

– Разбира се! – обещах аз и изложих проблема с похвална сбитост.

– Хмм – каза Азazel. – По изключение ми представяш един интересен проблем.

– Наистина ли? Имаш предвид, че наистина съществува телекълтцизъм?

– О, да. Той е нещо обичайно в моя свят и обикновено се отстранява чрез ваксиниране в детска възраст. От квантовата механика се вижда съвсем ясно, че Вселената зависи, в известна степен, от наблюдателя. Точно както тя оказва влияние върху него, така също и той оказва влияние върху нея. Някои наблюдатели влияят неблагоприятно на Вселената или поне неблагоприятно по отношение на някои други наблюдатели. Така един от тях може да ускори суперновостта на някоя звезда което би ядосало други, намиращи се по същото време неприятно близо до

нея.

– Разбирам. Е, можеш ли да ваксинираш моя приятел Менандер и да отстраниш този негов квантовонаблюдаем ефект?

– О, разбира се! Просто е! Ще ми отнеме десет секунди и после ще мога да се върна към моя душ и към обряда ласкорати, който ще започна с две невъобразимо красиви самини.

– Чакай! Чакай! Това не е достатъчно.

– Не ставай глупав. Две самини са *напълно* достатъчни. Само развратник би поискал три.

– Искам да кажа, че отстраняването на телекльтцизма не е достатъчно. Менандер иска също да бъде в състояние да спасява човечеството.

За момент помислих, че Азazel възнамерява да забрави нашето дълго приятелство и всичко, което бях направил за него, снабдявайки го с интересни проблеми, развиващи навярно неговия ум и научните му способности. Не разбрах всичко, което каза, защото повечето от думите бяха на неговия собствен език, а те звучаха подобно на стържене на трион върху ръждиви гвоздеи.

– Как сега ще направя това? – попита накрая той, охладил се до тъмно червено.

– Има ли нещо, което да не е по силите за Апостола-на-невероятното?

– Разбира се! Но нека видим! – Той мисли известно време и внезапно възкликна: – Но кой във Вселената би искал да спасява човечеството? Къде е ползата? Ти усмърдяваш целия този сектор... Добре, добре. Мисля, че това може да бъде направено.

Работата не отне десет секунди, а много неприятен половин час, през част от който Азazel пъшкаше, а през останалото време спираше, за да се чуди, дали самините ще го почакаат.

Накрая той приключи и разбира се това означаваше, че ще трябва да тествам работата върху Менандер Блок.

* * *

– Вече си излекуван – казах аз следващия път, когато видях Менандер.

– Знаеш ли, че ме измами със сметката за вечерята онази вечер? – попита той, гледайки ме враждебно.

– Това със сигурност е нищо в сравнение с факта, че си излекуван.

– Не се чувствам излекуван.

– Ами, хайде, нека пътуваме заедно в колата. Ти ще караш.

– Вече изглежда облачно. Хубаво излекуване!

– Карай! Какво ще загубим?

Той изкара на заден ход колата от гаража си. Един минувач на отсрещния тротоар не се спъна в препълнената боклукчийска кофа.

Менандер потегли по улицата. Светлината не стана червена, когато се приближи, а две коли, носещи се една срещу друга през една пресечка, се разминаха на достатъчно разстояние помежду си.

Докато стигнахме на моста, облаците се разкъсаха и топло слънце огря колата. То не блестеше в очите му.

Когато накрая пристигнахме у дома, той плачеше без да се срамува, а аз паркирах колата вместо него. Леко я одрасках, но не аз бях излекуван от телекълтцизъм. Освен това, можеше да бъде и по-лошо. Можеше да одраскам собствената си кола.

През следващите няколко дни той ме търсеше непрекъснато. В края на краищата, аз бях единственият, който можеше да разбере станалото чудо.

Той щеше да каже:

– Бях на танци и никоя двойка танцуващи не преплете краката си, не падна и не счупи една или две ключици. Аз можах да танцувам като зефир с крайно увлечение, без на моята партньорка изобщо да й прилошее, въпреки че беше яла неразумно много. – Или: – В службата инсталираха нов климатичен шкаф и той нито веднъж не падна върху пръстите на работника, за да ги счупи непоправимо. – Или дори: – Посетих приятел в една болница, нещо което някога не бих помислил да направя, и в никоя от стаите, покрай които минах, иглата на венозната инжекция не изскочи от вената и дори една единствена спринцовка не пропусна своята цел.

Понякога той щеше да ме пита на пресекулки:

– Сигурен ли си, че съм в състояние да спасявам човечеството?

– Абсолютно – щях да отвръщам аз. – Това е част от лечението.

Един ден обаче Менандер дойде намръщен при мен.

– Слушай – каза той, – точно отидох в банката, за да задам един въпрос относно моята банкова сметка, която е малко по-ниска отколкото би трябвало да бъде поради начина, по който успя да се измъкнеш от ресторанта, но не можах да получа отговора, защото в момента на влизането ми се повреди компютъра. Всички бяха озадачени. Дали лечение-то постепенно не изчезва?

– Това е невъзможно – отвърнах аз. – Може би тази работа няма

нищо общо с теб. Може наоколо да е имало някой друг телекльтц, който не е бил излекуван. Вероятно той е влязъл едновременно с теб.

Но това не беше така. Банковият компютър бе излязъл от строя и при други два случая, когато той се е опитал да провери банковата си сметка. (Неговата нервност, предизвикана от незначителната сума, за която бях пропуснал да се погрижа, бе напълно осъдителна за възрастен човек). Накрая, когато компютърът в неговата фирма излязъл от строя при преминаването му покрай компютърното помещение, той дойде при мен в състояние, което можеше да се определи само като паническо.

– Той се върна, казвам ти. Той се върна! – извика Менандер. – Този път не мога да понеса това. Сега, когато вече свикнах с нормалното си състояние, не мога да се върна към моя стар начин на живот. Ще трябва да се самоубия.

– Не, не, Менандер. Така отиваш твърде далеч.

Той сякаш се съдържа на ръба на друг вик и помисли върху моята разумна забележка.

– Прав си – съгласи се той. – Така *ще отида* твърде далеч. Предлагам в замяна да убия теб. В края на краищата, няма да липсваш на никого, а това ще ме направи да се почувствам *малко* по-добре.

Разбрах неговата гледна точка, но само до известна степен.

– Преди да предприемеш каквото и да било, нека проверя тази работа – предложих аз. – Все пак, засега това се случва само с компютрите, а кой го е грижа за тях?

Аз бързо излязох, преди да успее да ме попита, как се очаква от него да се добере до своята банкова сметка, ако компютрите винаги отказват да работят при неговото приближаване. Той беше наистина един монотониак на тази тема.

* * *

Такъв беше и Азazel, но на друга тема. Този път той изглежда бе наистина замесен в онова, което правеше с двете самини и все още правеше салта, когато пристигна. До днес не разбрах какво общо имаха салтата с тази работа.

Не мисля, че той някога, всъщност, оставаше спокоен, но успя да ми обясни какво се беше случило и после аз трябваше да го обясня на Менандер.

Настоях да се срещнем в парка. Избрах една доста многолюдна част, тъй като трябваше да разчитам на мигновено спасение, ако той загубеше главата си в преносен смисъл и се опиташе да ме накара да

загубя моята в буквален.

– Менандер – казах аз, – твоят телекълтцизъм продължава да действа, но само за компютри. *Само за компютри*. Имаш моята дума. Ти си излекуван завинаги от всичко друго.

– Ами тогава излекувай ме и за компютрите.

– За съжаление, Менандер, това не може да бъде сторено. Ти не си излекуван за компютри и то завинаги. – По-скоро прошепнах последната дума, но той ме чу.

– Защо? Що за лекомислен, идиотски, смешен, тромав задник на болна двугърба камила си ти?

– Правиш това да звучи, сякаш има много видове, Менандер, което няма смисъл. Не разбираш ли, че причина за това е твоето искане да спасиш света?

– Не, не разбирам. Обясни ми го. Разполагаш с петнадесет секунди.

– Бъди разумен! Човечеството се сблъсква с нашествие на компютрите. Те бързо стават все по-универсални, по-способни и по-интелигентни. Човешките създания ще зависят все повече от тях. Накрая ще бъде построен един компютър, който ще завладее света и няма да остави на човечеството нищо за правене. После може да реши да го заличи като ненужно. Разбира се ние ще си казваме тайно, че винаги ще можем да „дръпнем щепсела“, но ти знаеш, че няма да бъдем в състояние да го сторим. Компютър, който е достатъчно умен да върши работата на света без нас, ще бъде в състояние да защитава своя собствен щепсел и, всъщност, своето електричество. Той ще бъде непобедим, а човечеството обречено на гибел. И точно в този момент, приятелю мой, се появяваш ти. Ти ще бъдеш заведен при компютъра или просто ще бъде уредено само да минеш на няколко мили покрай него, и той моментално ще излезе от строя. Така човечеството ще бъде спасено. *Човечеството ще бъде спасено!* Помисли за това!

Менандер помисли. Не изглеждаше щастлив. Накрая каза:

– Но междувременно аз не мога да се приближавам до компютри.

– Ами, компютърният клътцизъм трябва да стане задължителен и да бъде направен абсолютно постоянен, за да сме сигурни, когато му дойде времето, че нещо няма да се обърка и че компютърът няма да може да се защити срещу теб. Тази цена ще платиш за големия дар, за който сам помоли и за който ще бъдеш прославян през цялата бъдеща история.

– А кога ще се състои това спасяване? – попита той.

– Според Азас... мои източници, то ще се състои след около

шестдесет години. Но погледни на тази работа по следния начин. Сега знаеш, че ще живееш поне до деветдесетгодишна възраст.

– И междуременно – каза Менандер на висок глас, незабелязващ начина, по който хората се обръщаха да ни поглеждат – светът все повече ще се компютъризира и аз няма да мога да се приближавам до все повече места. Няма да мога да правя все повече неща и ще бъда в изграден от самия мен тотален затвор.

– Но накрая ще спасиш човечеството! Това което искаше!

– По дяволите човечеството! – извика Менандер и се нахвърли върху мен.

Успях да се измъкна само защото наоколо имаше много хора, които хванаха бедния приятел.

Днес Менандер е подложен на дълбок анализ от един психиатър-фрейдист от най-висока класа. Това със сигурност ще му струва цяло състояние и разбира се няма с нищо да му помогне.

Джордж, завършвайки разказа си, погледна в своето канче бира, за която знаех, че ще трябва аз да платя.

– Знаеш ли, този разказ е поучителен – каза той.

– А каква е поуката?

– У хората просто няма никаква благодарност!

КРАЙ

© 1983 Айзък Азимов
© 1999 Григор Попхристов, превод от английски

Isaac Asimov
Saving Humanity, 1983

Сканиране, разпознаване и редакция: moosehead, 2009

Издание:

Златните буболечки, SF Трилър 31
ИГ „Неохрон“ и ИК „Орфия“, 1999

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11199>]